

מחלת הפה והטלפיים מטיפוס A בישראל

"מרבק", בו נשחט בקר תורכי נגוע. מסתבר שאמצעי החיטוי שנעשו בו לאחר השחיטה לא היו יסודיים במידה מספקת ולא הכחידו כליל את האילות. מן המוקדים הראשונים באורות ועזריקם צצו במשך הזמן מוקדי־משנה בבאר־טוביה, בכפר־אחים, בערוגות, בחצב ובנוה־מבטח; ס"ה 7 התפרצויות. מספר הרפתות שנפגע שונה — מרפת 1 נגועה בעזריקם וחצב וערוגות, עד 20 רפתות נגועות בכפר־אחים.

מוקד אחר ראשי נוצר בסביבת חיפה מאילוח שהסתנן מתחנת ההסגר לבעלי־חיים ובית־המט" בחיים בחיפה, בהם עבר ונשחט בקר תורכי נגוע, ב־22.12.64—20. מוקד זה גרם להתפרצות בעדרי בקר מקומי בעיר בחיפה, התפרצויות־משנה בעין־המפרץ, ביסעור ובכפר אעבלין; בס"ה 4 התפרצויות.

עוד לפני שהמחלה התפשטה ביישובים הנ"ל, ב־12.1.65, נוצר מוקד שלישי גדול של המחלה בגליל העליון המזרחי, עם שרשרת התפרצויות בגונן, בכפר־סולד, בשאר־ישוב ובבית־הלל. כל הסימנים מוכיחים שמוקד זה התהווה מחדירה ישירה של הווירוס מעבר לגבול סוריה (באמצע עות חזירי־בר, כלבים, ציפרים ועוד). המחלה חדרה אחר כך והתפשטה גם בעמיר, בלהבות־הבשן, במפטמת בקר החולה, באילת־השחר וב־פרוד, ס"ה 9 התפרצויות.

חמש ההתפרצויות האחרות הן: 2 בחדרה העיר ובעין עירון, 2 במזור וגבעת־חן, ר"ב 1 במ" כון הווטרינארי. כנראה שהתפרצויות אלה — מקורם במוקדים של "מרבק" וחיפה.

אמצעי המלחמה שננקטו

מיד עם בידוד הווירוס החדש מטיפוס A הוא נמסר למעבדת התרכיבים בבית־דגן שליד המ" כון הווטרינארי לשם הכנת תרכיב מומת. הכנתו ארכה שלושה וחצי שבועות וביום 21.1.65 הוצאו לשימוש 22,000 המנות הראשונות של התרכיב. אולם אי־אפשר היה לשבת באפס מעשה $3\frac{1}{2}$ שבועות, בצפיה לתרכיב שיוכן. בחיפוש אחר אמצעים מהירים העשויים לבלום את התפשטות

קרוב לסוף השנה האזרחית, ב־27.12.64, נק" בע במכון הווטרינארי בבדיקה חוזרת וסופית, שמחלת הפה והטלפיים, שנתגלתה ב־20.12.64 בבקר שהובא לשחיטה מתורכיה כמה ימים קודם לכן, היא מטיפוס A.

ממצא זה ועובדות אחרות הקשורות במקרה זה נתנו תשובה מניחה את הדעת לשאלה שהת־עוררה: כיצד אירעה ההתפרצות בבקר התורכי, למרות שחוסן נגד שלושת טיפוסים הפו"ט השר"רים בארץ ולא הראה סימני מחלה כשנבדק ביום הטענותי לאניה בתורכיה*.

טיפוס A של פה וטלפיים הוא דבר חדש בארץ. מאז החל במכון הווטרינארי במיון כל גורמי הפו"ט, בשנת 1958, לא אובחן טיפוס זה אף פעם.

גם בארצות השכנות לישראל לא נמצא טיפוס זה של פו"ט, לפחות במשך השנים האחרונות, מאז שוררים בארצות אלה הטיפוסים "O" ו־"Sat 1". רק בזמן האחרון, לאחר פרוץ המחלה אצלנו, נודע ממקורות בין־לאומיים שמחלה זו שוררת בסוריה, בלבנון, בירדן, בתורכיה, בעירק ובאיראן. מסתבר שתורכיה נדבקה מאירן ומשם התפשטה המחלה לארצות האחרות.

בבקר ישראלי נקבעה המחלה לראשונה ביום 3.1.65 בגוש באר־טוביה — במושבים אורות ועזריקם. מאז ועד היום (19.2.65) נרשמו עשרים וחמש התפרצויות, כלומר — נפגעו עדריים ב־25 יישובים. בכל המקרים נפגע בקר. ההתפרצויות אירעו בעדרי חלב של 12 מושבים ובעדרי חלב ו/או בשר ב־8 קיבוצים. כן נפגעו — עדר לפיטום (בחולה), בקר לניסויים במכון הווטרינארי, עד־רי בקר בלאדי ואחרים בשתי ערים (חיפה וחדרה) ובקר בלאדי בכפר מיעוטים אחד.

ההתפרצויות התגבשו עד היום בשלושה גורשים ראשיים ולמספר ספיחים, כדלקמן: המוקד הראשי, הראשון, באיזור באר־טוביה, שנתהווה כתוצאה מהדבקה מבית־המטבחיים

* ראה גם החוזר של מנהל השירותים הווטרינאריים בחוברת זו.

המחלה הוחלט על הזמנת תרכיב מוכן מחו"ל לשימוש מיידי.

הבחירה נפלה על תרכיב חי שפותח בשעתו ע"י פרופ' קמרון המנוח במכון הווטרנארי בישראל (ונקרא על שמו "A קמרון"). המיוצר על ידי חברת וולקום באנגליה, בשל המוניטין שיצאו לו כמקנה חסינות לזמן ממושך (עד $1\frac{1}{2}$ שנה), ונמצא יעיל גם נגד זני-משנה (וואריאנטים) אחדים של A. בתור תרכיב חי היה עליו לפעול במהירות יותר גדולה מתרכיב מומת בהקניית החסינות.

הכמות הראשונה של התרכיב החי נתקבלה ב-7.1.65 והוזרקה מסביב למוקדי ההתפרצות. כמויות נוספות נתקבלו ברציפות והוזרקה נמשכה במהירות מסביב למוקדי מחלה חדשים שנתגלו, וכן לאורך הגבולות.

ימים אחדים לאחר הזרקה בתרכיב החי החלו להופיע במקומות שונים הגבות בצורת שלפוחיות על הפטמות, בנחיריים, ברגליים או בפה. כשמספר ההגבות הגיע לממדים מדאיגים, וטיבן קשה יותר ממה שהיינו רגילים לראות בעבר כתופעת לוואי לתרכיבים חיים, ונוסף לזה נתגלו ספקות לגבי כוחו המחסן של התרכיב החי, הופסק השימוש בו. המשך החיסון נעשה בתרכיב המומת מן הייצור המקומי, שהספקתו החלה להדביק את הצרכים.

הזמן והגיע ארצה מנהל הייצור של חברת וולקום שהופתע לראות תוצאות התרכיב, בו תלו הרבה תקוות.

מרבית ההגבות היו בפטמות של פרות בעלות תנובה גבוהה. הן גרמו בחלק מהפרות לדלקת עטין ולשחיתות-הכרח. עדיין לא סוכמו כל המספרים, אך נדמה שמתוך כ-25,000 פרות שהוזרקו בתרכיב החי נפגעו כ-600—700 פרות (כ-2.5%). חלק מהן — קשה מעט מאוד הגבות נרשמו בבקר לבשר או בבני-בקר של עדרי חלב.

כשרבו ההוכחות לחוסר יעילותו המחסנת של התרכיב החי, בכך שעדרים שחוסנו בו לא עמדו בפני המחלה גם אחרי שבועיים ושלשה, הוחלט לחסן מחדש בתרכיב המומת את העדרים שקיבלו תרכיב חי.

ההסבר למה שקרה הוא שהווירוס A, הפועל

כעת אצלנו ובמזרח הקרוב, אינו זהה עם הטיפוס A האירופי שממנו פותח בשעתו התרכיב החי "A קמרון". התקוה שתרכיב זה, בהיותו בעל ספאקטרום רחב ונמצא יעיל גם נגד וואריאנטים, יחסן גם נגד הוואריאנט שלנו — נתבדתה. יחד עם זה ברור ששום תרכיב A אחר מומת, המצוי באירופה, לא היה מועיל; רק התרכיב המומת שהוכן מווירוס שדה טרי, הפועל כעת יש בכוחו להקנות חסינות טובה. ואמנם השפעתו המחסנת כבר מורגשת. בכמה ישובים נגועים הואטה או נעצרה התפשטות המחלה תוך שבועיים, או אף פחות, לאחר החיסון בתרכיב המומת הזה. גם ברפתות הנגועות עצמן, בהן הספיקו להשתמש בתרכיב זה — מהלך המחלה הוא יותר קל ורק חלק מהבקר נפגע.

עד כה הוזרקו בתרכיב המומת המקומי למעלה מ-140,000 ראש בקר וכמה אלפי ראש צאן. שום תקלות לא נתקלו לאחר השימוש בו.

אם כי עוד מוקדם לומר שהמגיפה נסתיימה, ברור שהיא הואטה ונראה שהיא הולכת ונעצרת, והסכנה לבקר הגזעי כמעט חלפה. עוד יש לחסן את הצאן בסקטור היהודי וכן את הבקר והצאן בכפרי המעוטים. באלה האחרונים קיימת סכנה שהמחלה "תזחל" זמן ממושך ועלולה לשוב ולגרור, לאחר מספר חדשים, התפרצויות חדשות בבקר גזעי. לכן יהיה צורך לתכנן לטווח ארוך חיסון מונע בתרכיב מון A, ביחד עם הזנים האחרים של תרכיבי פו"ט.

מה שקרה רק מחזק את דעותינו שהובעו קודם על הצורך בחיסון מונע נגד פה וטלפיים, ועל השימוש בתרכיבים מומתים שמכילים מוירוסים שבודדו לאחרונה בארץ.*

אם להשוות את המגיפה הנוכחית של פו"ט למגיפות בשנים עברו נראה בעליל שהיא הרבה יותר מצומצמת בממדיה ובהתפשטותה. גרמו לכך, כנראה, תכונות הווירוס הזה שאינו מתפשט במהירות כה רבה, וכנראה שגם האמצעים שננקטו הועילו. ייתכן שאף התרכיב החי, על כל חסרונותיו, לא היה לגמרי חסר-תועלת, ויש סי-

* ראה "המחלות הרשומות של הבקר בתשכ"ד" ב.משק הבקר והחלב" מס' 67.

רק לאחר שהמגיפה תחלוף וייאספו כל הנר
תונים, אפשר יהיה להעריך את מלוא הנזקים
שגרמה.

ד"ר י. דפני

תל-אביב, 19 בפברואר 1965

מנים שבעדרים מסויימים היתה לו השפעה בול-
מת על המחלה. עיקר הישועה באה מהתרכיב
המומת המקומי, שסופק בכמויות מספיקות ובזמן.
אם כי ממדי המגיפה לא היו כל כך נרחבים.
הרי באותם העדרים, בהם היא פגעה, פגיעתה
היתה קשה וגרמה נזקים קשים לחקלאי.

לתשומת לב של הרושמים בטופסי-מיכון

1. שינוי ברישום טופסי-מיכון
בטופס לרישום פרטי ההמלטה חל שינוי ברישום הפרטים על הוולד. הפירוט החדש הוא
כדלקמן:
1. תקין (כולל עגלים בצבע אדמוני);
2. נמכר;
3. מת;
4. נולד מת;
5. אנורמאלי;
בטופסים החדשים יודפס הפירוט דלעיל.
בדיווח על גבי טופס ישן יש לסמן במשבצת המיוחדת לפרטים על הוולד, במקרה של מכירת
וולד לאחר ההמלטה ועד לביקורת הראשונה: — × על יד ספרה 2.
במקרה של וולד שמת לאחר ההמלטה ועד לביקורת הראשונה: — × על יד ספרה 3.
 2. טופסים
המשקים מתבקשים להזמין טופסים ריקים רק עבור פרות שטרם נכנסו למיכון.
טופסי רישום חדשים עבור פרות שכבר נכללו במיכון יומצאו למשקים בעתיד כשהם מודפסים.
 3. כרטיסי-עגלים לתאומים ותאומות
איננו מספקים כרטיסי-עגל לתאומים, כי אלה אינם דרושים למבחני מהירות הגדילה.
משק הרוצה לקבל כרטיסים ריקים לשם ניהול כרטיסיה הכוללת גם את התאומים, יפנה
ל-ה.מ.ב.
- ר. ברי-ענן

בקשה לבוקרים

הננו עוסקים בהכנת „לוח לבוקרים“, שיחולק לקראת ראש
השנה הבאה (תשכ"ו). נודה מאוד לבוקרים, מקיבוצים וממושבים,
שיואלו להודיענו בהקדם את משאלותיהם בדבר תוכן הלוח, צורתו
והיקפו.

בשם המערכת
י. ע.